

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 24 februari 1936 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1935 fattade beslut.

Genom en den 13 januari 1936 till riksdagen avlämnad proposition, nr 15, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sociallärenden, anhållit om riksdagens yttrande angående de i nämnda protokoll omförmälda, av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1935 vid dess nittonde sammanträde fattade besluten.

De ifrågavarande besluten utgöras av förslag till fem konventioner samt en rekommendation, nämligen konventioner angående användande av kvinnor till arbete under jord i gruvor av alla slag, angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor (reviderad 1935), angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan, angående upprättande av ett internationellt system för bevarande av rättigheter, grundade på invaliditets-, ålderdoms- och dödsfallsförsäkring och angående förkortning av arbetstiden i buteljglasbruk samt rekommendation angående ungdomsarbetslösheten.

Beträffande lydelsen av nu omförmälda konventionsförslag och rekommendation får utskottet hänvisa till de såsom bilaga (*Bilaga A*) vid propositionen fogade översättningarna till svenska språket av originaltexterna till konferensens beslut.

Den internationella arbetsorganisationens nittonde sammanträde hölls i Genève under tiden 4—25 juni 1935. Antalet representerade stater utgjorde 52, av vilka 32 sänt fullständiga delegationer, d. v. s. två regeringsombud samt ett ombud från vardera av arbetsgivar- och arbetarsidorna. I konferensen deltog för första gången representanter för Amerikas Förenta Stater och Sovjet-Unionen. Sverige deltog i sammanträdet med en fullständig delegation. I fråga om verkställighet av de å sammanträdet fattade besluten åligger det, såsom i propositionen omförmäles, varje medlem av arbetsorganisationen att inom ett år eller vid förhinder på grund av exceptionella förhållanden senast inom 18 månader från avslutandet av sammanträdet att underställa därvid antagna rekommendationer och konventionsförslag den eller de myndigheter, till vilkas kompetensområden respektive frågor höra, för deras

omgestaltande till lag eller vidtagande av andra åtgärder. Därest en rekommendation ej leder till någon lagstiftningsåtgärd eller annat åtgörande för dess genomförande eller om ett konventionsförslag icke vinner vederbörande myndighets eller myndigheters bifall, skall respektive medlem av organisationen icke vara underkastad någon vidare förpliktelse med hänsyn därtill.

1. Förslaget till konvention (nr 45) angående användande av kvinnor till arbete under jord i gruvor av alla slag.

I propositionen lämnas å sid. 3—4 redogörelse för den förberedande behandling, som föregick konventionsförslaget, samt för innehållet i detsamma, till vilken redogörelse utskottet anholder att få hänvisa. — Konventionsförslaget antogs vid arbetskonferensens sammanträde med samtliga avgivna röster.

Sedan 1901 gäller i Sverige förbud att använda kvinnor till arbete under jord i stenbrott eller gruva. Förbudet, som numera är intaget i 16 § lagen om arbetarskydd, är ej inskränkt av några undantag.

Over det slutligen antagna konventionsförslaget har utlåtande den 3 december 1935 avgivits av *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet*, som därvid hänvisat till att gällande bestämmelser i svensk rätt vore avsevärt strängare än konventionsförslagets. Med hänsyn härtill kunde det möjligen synas obehövt och omotiverat för vårt land att biträda konventionen. Medlemsstaterna i internationella arbetsorganisationen ansåges emellertid förpliktade att såvitt möjligt stödja det internationella socialpolitiska samarbetet genom anslutning till de av internationella arbetskonferensen antagna konventionerna. Med hänsyn härtill förordade delegationen, att konventionen ratificerades från svensk sida.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i propositionen anfört:

Då såsom delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet framhållit gällande bestämmelser i svensk rätt äro strängare än konventionsförslagets och sålunda inga hinder föreligga för anslutning från svensk sida till konventionen tillstyrker jag dess ratifikation.

Intill 1936 års början har beslut om ratifikation av förevarande konventionsförslag fattats endast i Grekland. Förslag om ratifikation har framlagts i Frankrike.

Utskottet.

Utskottet ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att förevarande konventionsförslag bör ratificeras.

2. Förslaget till konvention (nr 46) angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor (reviderad 1935).

Om arbetstiden vid kolgruvor gälla i svensk rätt inga särskilda föreskrifter utöver de allmänna bestämmelserna i lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning.

Å den internationella arbetsorganisationens konferens år 1931 antogs ett förslag till konvention angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor.

Över nämnda konventionsförslag inhämtades riksdagens yttrande genom propositionen nr 18 till 1932 års riksdag.

Riksdagen förklarade på förslag av andra lagutskottet (utlåtande nr 6), att riksdagen i princip vore av den uppfattningen, att Sverige borde biträda ifrågasvarande konvention. I utskottets motivering framhölls emellertid, att med ratifikation av konventionen syntes böra anstå, till dess åtminstone några av de kolproducerande länder, vilkas produktion vore av större betydelse för Sveriges kolimport, ratificerat densamma.

1931 års konvention har ratificerats endast av Spanien. Förslag om ratifikation föreligga i Albanien, Finland, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna och Polen. — Från flera av de stora kolproducerande staterna har förklarats, att en tillämpning av konventionen skulle möta avsevärda svårigheter.

Med anledning av de svårigheter, som mött ratifikationen av 1931 års konvention, har vid upprepade överläggningar mellan representanter för de stora kolproducerande staterna frågan om revision av nämnda konvention behandlats. För den förberedande behandlingen av frågan om revision av 1931 års konvention har redogörelse lämnats å sid. 7 i propositionen, vartill utskottet får hänvisa.

Förslag till reviderad konvention förelades slutligen arbetskonferensen år 1935. För bestämmelserna i sistnämnda förslag har redogörelse lämnats å sid. 4—6 i propositionen, vartill utskottet jämväl får hänvisa.

Vid den slutliga omröstningen å arbetskonferensens sammanträde 1935 antogs det nu föreliggande förslaget till reviderad konvention med 72 röster mot 18. De svenska regeringsombuden röstade för förslaget.

Över det reviderade konventionsförslaget har utlåtande avgivits av *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet*, som i sin ordning fått mottaga yttranden från socialstyrelsen, kommerskollegium, bergmästaren i södra distriktet, svenska arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige samt Höganäs-Billesholms aktiebolag. Av dessa ha socialstyrelsen och landsorganisationen tillstyrkt, de övriga avstyrkt anslutning.

Höganäs-Billesholms aktiebolag har anfört, bland annat:

För brytningens ostörda fortgång vore det nödvändigt, att större variation av arbetstiden tillätes. Att fastställa en gräns för det antal arbetare, som finge innefattas under rubriken kontinuerligt arbete, vore meningslöst och i fråga om mindre gruvor, t. ex. Skromberga, orimligt. En internationell lagstiftning, sådan som den ifrågasatta, skulle träffa den svenska stenkolsindustrin proportionsvis hårdare än den motsvarande utländska och framtvunga ytterligare rationalisering.

Delegationen har, i anslutning till bolagets yttrande, anfört i huvudsak följande synpunkter:

Det kunde synas tveksamt, om den ringa förkortning av arbetstiden — antagligen i regel en kvarts timme om dagen — som konventionens tillämpning

skulle medföra, komme att bereda arbetarna fördelar, som kunde anses motivera de betänkliga olägenheter och risker, varför bolaget enligt vad bolaget i sitt yttrande anfört skulle utsättas genom konventionens genomförande. Enligt delegationens förmenande måste emellertid från arbetarskyddets synpunkt även en mindre förkortning av gruvarbetarnas arbetstid tillmätas avsevärt värde, varför Sveriges anslutning till konventionen förordades. Dock borde sådan åtgärd icke vidtagas, förrän de förnämsta kolproducerande länderna biträtt konventionen.

Mot delegationens yttrande har reservation anmälts av herrar Söderlund och Heyman, som ansett att delegationen bort avstyrka Sveriges anslutning till konventionen.

Departementschefen har i propositionen anfört:

Det synes mig icke föreligga någon anledning till annat ståndpunktstagande beträffande den reviderade konventionen än till 1931 års konvention. Sålunda bör enligt min mening Sverige icke ställa sig utanför den tillämnade regleringen. Anslutning bör dock icke ske förrän några av de större kolproducerande länderna ratificerat konventionen. Ehuru jag sålunda i princip är av den uppfattningen, att Sverige bör biträda konventionen, anser jag att med ratifikationsfrågan tillsvidare bör anstå.

För anslutning till konventionen krävas vissa ändringar i gällande arbetstidslagstiftning. Så snart klarhet vunnits rörande de stora kolproducerande ländernas ståndpunkt, torde såväl lagändrings- som ratifikationsfrågan böra upptagas till förnyat övervägande.

Intill 1936 års början har förevarande konventionsförslag icke ratificerats av någon stat.

Utskottet.

Lika med departementschefen är utskottet i princip av den uppfattningen, att Sverige bör biträda ifrågavarande konventionsförslag. Med ratifikation av detsamma synes emellertid böra anstå, till dess åtminstone några av de kolproducerande länder, vilkas produktion är av större betydelse för Sveriges kolimport, ratificerat förslaget. Innan ratificering äger rum, blir riksdagen, såsom departementschefen erinrat, i tillfälle att uttala sig i ämnet.

3. Förslaget till konvention (nr 47) angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan.

Artikeln 1 i förevarande konventionsförslag har följande lydelse:

Varje medlem av internationella arbetsorganisationen, som ratificerar denna konvention, förklarar sig gilla:

a) principen om fyrtiotimmarsveckan, tillämpad på sådant sätt, att den icke medför sänkning av arbetarnas levnadsnivå;

b) vidtagande eller främjande av åtgärder, som kunna anses ägnade att leda till detta mål;

och förbinder sig att, i enlighet med detaljföreskrifter, som må kunna meddelas i särskilda konventioner, vilka ratificeras av medlemmen, tillämpa nämnda princip på olika slag av sysselsättning.

Beträffande konventionsförslaget bestämmelser må nämnas bland annat:

Förslaget innebär en principkonvention, som icke i och för sig kan omsättas i lagstiftning. Det är avsett att utgöra en ram för en serie av specialkonventioner för olika slag av sysselsättning, i vilka konventioner den allmänna principen om 40 timmars arbetsvecka skall i detalj genomföras under hänsynstagande till de särskilda förhållandena på varje arbetsområde.

I ingressen till konventionsförslaget anföres som motivering till detsamma, att arbetslösheten tagit sådan utsträckning och erhållit sådan varaktighet, att det för närvarande i världen finnas många miljoner av arbetare, utsatta för elände och umbäranden, för vilket tillstånd de icke själva bära ansvaret och varifrån de rättvisligen kunna göra anspråk att bliva befriade, att det är önskvärt, att arbetarna såvitt möjligt beredas tillfälle få del av de förmåner, som här flyta ur den snabba tekniska utveckling, som kännetecknar den moderna industrien, samt att det, i enlighet med resolutioner, som antagits av internationella arbetskonferensen vid dess adertonde och nittonde sammanträden, är oundgängligt att göra en ansträngning för att i möjligaste mån förkorta arbetstiden inom alla slag av sysselsättning.

I propositionen har anförts, att, enligt förklaring från auktoritativt håll inom internationella arbetsorganisationen, ratifikation av principkonventionen icke medför förpliktelse att ratificera de specialkonventioner beträffande fyrtiotimmarsveckan, som kunna komma att antagas av internationella arbetskonferensen.

Gällande bestämmelser i svensk lagstiftning (lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning) bygga på principen om 8 timmars arbetsdag och 48 timmars arbetsvecka.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om det å den internationella arbetsorganisationens konferens i Washington år 1919 antagna förslaget till konvention angående begränsning av arbetstiden i industriella företag.

Enligt § 2 i konventionen skall som huvudregel arbetstiden för personalen ej få överskrida 8 timmar om dagen och 48 timmar i veckan i något slag av industriella företag, offentliga eller privata, eller någon gren av sådant företag, med undantag av företag, vari endast sysselsättas medlemmar av samma familj. I § 1 göres en uppräknig av vad som med hänsyn till tillämpningen av konventionen särskilt skall anses såsom »industriella företag».

Med hänsyn till skiljaktigheter i åtskilliga hänseenden mellan konventionen och svensk arbetstidslagstiftning, skulle en mera fullständig tillämpning av konventionen på våra förhållanden förutsätta en avsevärd omläggning av vår lagstiftning.

1919 års Washingtonkonvention har icke ratificerats av Sverige. — Intill 1936 års början har den ratificerats av Argentina, Belgien, Bulgarien, Chile, Colombia, Dominikanska republiken, Grekland, Indien, Kanada, Kuba, Litauen, Luxemburg, Nicaragua, Portugal, Rumänien, Spanien, Tjeckoslovakien och Uruguay. Villkorlig ratifikation har ägt rum i Frankrike, Italien, Lettland och Österrike. Förslag om ratifikation föreligger i Brasilien, Nederländerna och Paraguay.

I propositionen har (sid. 9—12) lämnats redogörelse för den förberedande behandling, som 1935 års konventionsförslag undergått inom den internationella arbetsorganisationen, varjämte särskilt avhandlats Sveriges deltagande i den internationella behandlingen av 40-timmarsfrågan samt de yttranden, som i nämnda fråga under hösten 1932 avgivits av svenska ämbetsverk, andra offentliga institutioner samt arbetsgivar- och arbetarorganisationer. Härutinnan anhåller utskottet att få hänvisa till propositionen. — Konventionsförslaget antogs vid arbetskonferensens sammanträde med 79 röster mot 30.

Över det nu föreliggande konventionsförslaget har *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet* avgivit yttrande den 3 december 1935, däri delegationen anfört i huvudsak följande:

Man kan väl fråga sig, om det kan vara välbetänkt att till motverkande av en så konjunkturbetonad företeelse som arbetslösheten fastlägga arbetstiden för en längre framtid.

Beträffande erfarenhetens vittnesbörd i fråga om arbetstidsförkortning som medel mot arbetslöshet ligger det givetvis nära till hands att söka upplysning i de utredningar, som verkställdes rörande verkningarna av 8-timmarsdagens införande här i landet 1920. Någon mera allsidig statistisk belysning av denna åtgärds verkningar i vad arbetarantalet angår ha dessa utredningar emellertid på grund av förändrade förhållanden i andra avseenden icke ansetts kunna lämna. Av utredningarna framgår likväl tydligt, att företagen i stort sett sökt kompensera arbetstidens förkortning genom en omfattande rationalisering. Industristatistikens siffror för arbetarantalet för t. ex. åren 1919, 1921, 1923 och 1925 eller respektive 392,911, 328,416, 358,083 och 391,692 visa ej heller någon ökning. Även det stora sociala experimentet i Amerikas Förenta Stater under de senare åren förefaller peka i samma riktning. Oaktat en synnerligen kraftig och omfattande förkortning av arbetstiden i förening med lönekompensation synes arbetslösheten i alldeles övervägande mån kvarstå, och detta fastän den allmänna konjunkturförbättringen i världen icke lär ha lämnat det amerikanska näringslivet oberört.

Huruvida någon mera allmän anslutning till 40-timmarsveckan kan förväntas från andra länders sida, torde vara ganska tivelaktigt. Tyskland står utanför internationella arbetsorganisationen. Vid omröstningen rörande förslaget till principkonvention avhöllo sig ett betydande antal regeringsombud från att rösta, däribland regeringsombuden från England, Kanada, Finland, Indien, Japan, Jugoslavien, Rumänien, Ungern och Österrike.

Det nu ifrågasatta progressiva förverkligandet av arbetstidsförkortningen kunde giva upphov åt svåra orättvisor och starka klagomål. Från många håll har även gjorts gällande, att dylik partiell tillämpning skulle försäkra svårartade konflikter på arbetsmarknaden. Det ifrågavarande tillämpningssättet skulle även giva anledning till orättvisor i förhållande till olika medlemsstater. De olika slagen av verksamhet äro nämligen ofta av mycket skiftande betydelse för de skilda staterna. Exempel härför lämnar järn- och stålindustrin, som är en av Sveriges viktigaste industrigrenar men i övriga nordiska länder spelar en ganska underordnad roll. Mot det progressiva tillämpningssättet kan även med hänsyn till den ofta förekommande blandningen av olika slag av verksamhet anmärkas, att det i många fall måste möta avsevärda svårigheter att distinkt och lämpligt avgränsa de slag av verksamhet, som skola hålla kortare arbetstid.

Om lämpligheten av arbetstidsförkortning som medel mot arbetslöshet under nuvarande förhållanden på den svenska arbetsmarknaden har delegationen vidare yttrat, bland annat:

När frågan om internationell förkortning av arbetstiden såsom medel mot arbetslösheten först togs upp till egentlig behandling eller hösten 1932, uppgick antalet hjälpsökande arbetslösa i vårt land enligt arbetslöshetskommissionens månadsrapporter för oktober till 123,584, för november till 146,981 och för december till 161,155; det genomsnittliga antalet hjälpsökande för året stannade dock vid 113,907. Fackföreningarnas arbetslöshet i procent av medlemsantalet uppgavs för samma månader till respektive 22.1, 24.1 och 31.0 samt för året till 22.4. År 1933 var det genomsnittliga antalet hjälpsökande enligt arbetslöshetskommissionens rapporter 164,054, och nådde antalet hjälpsökande kulmen under mars med 186,561. Det genomsnittliga procenttalet för fackföreningarnas arbetslöshet under 1933 uppgick till 23.3 och uppgavs det högsta procenttalet eller 28.8 för januari. Under 1935 års nio första månader har arbetslösheten minskat, enligt arbetslöshetskommissionens rapporter från 93,419 hjälpsökande till 41,190, och enligt fackföreningarnas uppgifter från 22.5 till 10.9 procent. Under oktober månad 1935, då den vanliga säsongförsämringen av arbetstillgången inträdde, steg antalet hjälpsökande enligt arbetslöshetskommissionens rapport till 47,045.

De av socialstyrelsen kvartalsvis företagna enquêterna rörande tillgången på arbetskraft ha jämväl lämnat resultat, som tyda på stark förbättring av arbetsmarknaden. Från att för första kvartalet 1933 av tillfrågade arbetsgivare 0.3 procent förklarat det råda brist på arbetskraft, 27.6 procent det finnas tillräcklig tillgång därpå och 72.1 procent det vara överflöd därav, utgjorde för tredje kvartalet 1935 motsvarande procenttal: 10.9, 62.2 och 26.9. En annan av socialstyrelsen under de senare åren regelbundet företagen enquête, rörande förekomsten under viss vecka i november månad av arbetstidsförkortning m. m., utvisar bland annat, att av hela det antal arbetare, som voro sysselsatta, antalet arbetare inom den egentliga industrien med förkortad arbetstid (inkl. permitterade) uppgick: 1932 till omkring 40 procent, 1933 till omkring 25 procent, 1934 till 9.6 procent och 1935 (enligt preliminär beräkning) till cirka 7 procent. Den genomsnittliga veckoarbetstiden för samtliga av denna undersökning berörda industriarbetare, sysselsatta under redovisningsveckan, utgjorde år 1932 43.5 timmar, år 1933 46.0 timmar, år 1934 47.0 timmar och 1935 47.5 timmar. Av undersökningen har även framgått, att inom industrien antalet övertidstimmar i procent av samtliga utgjorda arbetstimmar uppgick år 1934 till 1.3 och år 1935 till 2.3.

Till belysande av arbetstidsförhållanden förändring har delegationen även begärt och från arbetsrådet fått mottaga vissa uppgifter rörande de medgivanden till övertidsarbete, som arbetsrådet enligt 7 § 3 mom. i lagen om arbetstidens begränsning äger att lämna i fall av trängande behov. Enligt dessa uppgifter beviljades dylika tillstånd under tredje kvartalet

år 1933 för sammanlagt	501 arbetare och avseende	43,542 timmar
» 1934 »	» 2,113 »	» » 161,135 »
» 1935 »	» 2,836 »	» » 205,808 »

Som av ovanstående uppgifter kan utläsas har under den senaste tiden på sina håll förekommit en icke alldeles obetydlig brist på arbetskraft. Detta förhållande bekräftas även av den offentliga arbetsförmedlingen, som i sina rapporter omnämnt fall av sådan brist inom jordbruket, den mekaniska verkstadsindustrien och byggnadsverksamheten. Beträffande sistnämnda verksamhet har till och med inträffat, att import av utländsk arbetskraft måst tillgripas.

Med hänsyn till det sålunda angivna läget på arbetsmarknaden torde det enligt delegationens mening, oberoende av vad som principiellt kan anföras, åtminstone för närvarande icke gärna kunna ifrågakomma att här i landet till motverkande av arbetslösheten påbjuda någon förkortning av arbetstiden.

Beträffande principkonventionens rättsliga karaktär har delegationen yttrat, bland annat:

Konventionens artikel 1, vari konventionens väsentliga innehåll återfinnes, sönderfaller i två till sin rättsliga karaktär olikartade delar, nämligen en principdeklaration och en utfästelse. Deklarationen är tydligtvis främmande för den internationella reglering av arbetsförhållandena, som avses i Versaillesfördraget. Av flera bestämmelser i nämnda fördrag, såsom i dess artikel 405 mom. 5 och 7 samt artiklarna 407 och 408, framgår nämligen, att man tänkt sig, att konventionerna skola omsättas i lagstiftning eller förverkligas på annat sätt.

Senare delen av artikel 1, vilken utgör en utfästelse, har förklarats icke vara rättsligt bindande; detta förhållande torde väsentligen ha kommit till uttryck i förbehållet »vilka ratificeras av medlemmen». Utfästelsens bristande rättskraft synes dock icke tydligt framträda, och man torde med skäl kunna förvänta, att de som äro intresserade av 40-timmarsveckans allmänna tillämpning, skola åberopa förevarande konvention till stöd för sina krav. Med sådan tolkning, vilken möjligen kunde komma att fastslås genom praxis, skulle utfästelsens godtagande uppenbarligen kunna leda till konsekvenser, som nu icke kunna överblickas.

Reservation mot delegationens avstyrkande beslut har anmälts, dels av herr Edvard Johanson, som ansett, att delegationen bort tillstyrka ratifikation av konventionsförslaget, dels ock av herr Sigfrid Hansson, som anfört:

Det effektivaste sättet att bekämpa arbetslösheten är att skapa arbetstillfällen. Åtgärder i syfte att *fördela* arbetstillfällena erbjuda ur arbetslöshetspolitisk synpunkt ett andrahandsintresse. Såsom förhållandena för närvarande gestalta sig och sannolikt komma att te sig under lång tid framåt, torde sådana åtgärder likväl vara av behovet påkallade. Bland dem är arbetstidsbegränsningen den närmast till hands liggande. Genomförandet av en arbetstidsbegränsning i arbetslöshetsbekämpande syfte torde visserligen lämpligast böra ske på grundvalen av mellan arbetsgivare- och arbetareorganisationerna i de olika länderna upprättade avtal, varvid statsmakterna böra lämna sin medverkan, men med hänsyn till arbetstidens betydelse för konkurrensen länderna emellan är det önskvärt, att en internationell överenskommelse träffas i form av en *principkonvention*. Enligt min mening bör därför Sverige giva sin anslutning till det föreliggande förslaget till konvention angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan.

Med anledning av de uppgifter, som delegationen lämnat rörande medgivanden till övertidsarbete (under tredje kvartalet åren 1933, 1934 och 1935), vilka arbetsrådet meddelat enligt 7 § 3 momentet i lagen om arbetstidens begränsning, får utskottet beträffande gällande svensk lagstiftning omnämna, att arbetare under 18 år ej få utan tillstånd av arbetsrådet användas till övertidsarbete. Arbetare över 18 år få utan tillstånd av arbetsrådet användas till övertidsarbete under 200 timmar per år, när så befinnes påkallat med hänsyn till särskilt förhållande. (7 § 2 mom.) För utförande av vissa förberedelse- eller avslutningsarbeten må ock utan tillstånd av arbetsrådet erforderligt antal arbetare över 18 år användas under högst 7 timmar i veckan. (7 § 1 mom.) Enligt 7 § 3 mom. får, om ytterligare eftergift är påkallad av trängande behov, sådan meddelas av arbetsrådet, dock för högst 150 timmar under loppet av ett

kalenderår. Enligt 7 § 4 mom. ankommer det på arbetsrådet att pröva i vad mån den, som fyllt sexton men ej aderton år, må användas till arbete, som avses i 7 §.

Rörande den omfattning, i vilken arbetsrådet under de senaste åren lämnat medgivande till övertidsarbete, är utskottet i tillfälle att meddela följande närmare uppgifter:

Undantag enligt	1929		1931		1932		1933		1934		1935	
	Antal fall	Antal arbetare	Antal fall	Antal arbetare	Antal fall	Antal arbetare	Antal fall	Antal arbetare	Antal fall	Antal arbetare	Antal fall	Antal arbetare
7 § 3 mom. med tillstyrkande av vederbörande arbetare eller arbetarorganisation	396	5,617 = 306,508 arbets- timmar	230	2,635 = 147,905 arbets- timmar	181	1,505 = 79,626 arbets- timmar	212	2,147 = 126,258 arbets- timmar	413	4,854 = 292,268 arbets- timmar	531	5,003 = 333,358 arbets- timmar
7 § 3 mom. utan sådant tillstyrkande	254	4,166 = 94,315 arbets- timmar	142	1,915 = 29,895 arbets- timmar	16	380 = 13,295 arbets- timmar	11	163 = 6,521 arbets- timmar	62	1,408 = 79,651 arbets- timmar	134	2,216 = 95,020 arbets- timmar
7 § 4 mom.	145	1,282 = 63,724 arbets- timmar	121	950 = 46,153 arbets- timmar	90	859 = 63,561 arbets- timmar	102	1,063 = 65,918 arbets- timmar	194	1,627 = 106,279 arbets- timmar	224	2,205 = 158,730 arbets- timmar

Det övervägande antalet övertidstimmar har under år 1935 förekommit vid mekaniska verkstäder samt andra järn- och metallvarufabriker, skeppsvarv, textilfabriker (spinnerier, väverier, färgerier m. m.), sågar och hyvlerier, snickeri- och möbelfabriker, boktryckerier och bokbinderier, skråreri- och manufakturfirmor, kemisk-tekniska fabriker samt läderfabriker.

Delegationen har i sitt yttrande omnämnt, att under år 1935 på sina håll förekommit en icke alldeles obetydlig brist på arbetskraft, samt att det beträffande byggnadsverksamheten till och med inträffat, att import av utländsk arbetskraft måst tillgripas.

Beträffande spörsmålet i vilken utsträckning utländsk arbetskraft beretts sysselsättning inom byggnadsfacket är utskottet i tillfälle att lämna följande uppgifter:

Till följd av temporär brist på inhemsk arbetskraft inom byggnadsfacket beviljades under år 1935 403 utländska medborgare arbetstillstånd för anställning inom nämnda fack. Av nämnda 403 personer erhöles 242 arbetstillstånd som murare, 132 som målare och 29 som byggnadssnickare, parkettläggare o. dyl. Huvuddelen av de beviljade tillstånden, nämligen 339, avsågo danska medborgare. Endast inom muryrket förekom annan utländsk arbetskraft, nämligen 43 norrmän och 21 finnar.

Enär arbetstillstånd endast mera undantagsvis bindas till anställning inom viss ort, har socialstyrelsen icke uppgifter tillgängliga om arbetsställesnas belägenhet. Det vill emellertid synas, som om 242 utlänningar helt eller delvis

haft sitt arbete förlagt till Malmö, 16 till Lund, 42 till Hälsingborg och 22 till Stockholm.

Antalet beviljade »tillståndsmånader» utgjorde i runt tal 800, d. v. s. i genomsnitt 2 per man. I vilken mån medgivna tillstånd icke helt utnyttjats undandrar sig socialstyrelsens bedömande.

Tillströmningen av utländska murare började under juli, av målare, byggnadssnickare o. dyl. under augusti månad.

Vid årsskiftet 1935—36 hade här ifrågavarande utländska arbetskraft helt avvecklats. Flertalet murare synes redan omkring månadsskiftet september—oktober ha lämnat riket.

I förevarande sammanhang vill utskottet slutligen omnämna *arbetslöshetsutredningen*, som tillsattes den 11 mars 1927 med uppdrag att verkställa utredning rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande. Dess arbete är numera avslutat. I arbetslöshetsutredningens betänkande II, Åtgärder mot arbetslöshet, dagtecknat den 30 november 1934 (statens offentliga utredningar 1935: 6) har under andra avdelningen, som har huvudrubriken »Lönepolitikens och den ekonomiska politikens allmänna inflytande på sysselsättningsgraden», i kap. VIII (sid. 155—167) behandlats frågan om »Arbetstidsförkortning såsom medel mot arbetslöshet». Vidare har under fjärde avdelningen med huvudrubriken »Åtgärder mot arbetslöshet» i kap. XXIII — »Åtgärder i syfte att förändra arbetslöshetens fördelning» — behandlats (sid. 280—282) spörsmål om arbetstidsförkortning (jämför sid. 233—235).

Beträffande 1935 års konventionsförslag har *departementschefen* i propositionen anfört följande:

Frågan om arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan har aktualiserats på grund av den omfattande arbetslösheten under de senaste depressionsåren. Stundom har kravet på sådan förkortning av arbetstiden inneburit allenast ett förslag till ny fördelning av tillgängliga arbetstillfällen, innebärande att de fullt sysselsatta arbetarna skulle avstå en del av sin arbetstid och därmed motsvarande arbetsförtjänst till arbetare som eljest finge gå arbetslösa. En dylik anordning kan vara motiverad under en period av svårartad arbetslöshet. Jag erinrar om ett till tankegången liknande förslag, som på min föredragning underställdes 1933 års riksdag och avsåg arbetstiden vid vissa av de arbeten som skulle igångsättas med offentliga medel till lindrande av arbetslösheten. Förslaget blev dock i denna del icke av riksdagen antaget.

En legal reduktion av arbetstiden till fyrtio timmar åsyftande allenast att göra befintliga eller planerade arbetstillfällen drygare med hänsyn till antalet arbetare, vilka därigenom kunna beredas sysselsättning, men som icke är förbunden med lönekomensation, kan under mera normala konjunktioner icke betraktas såsom eftersträfvansvärd. Vad beträffar det nuvarande arbetslöshetsläget i Sverige, är det icke för närvarande så svårartat att därutav påkallas åtgärder för en arbetstidsförkortning av denna innebörd.

Det föreliggande förslaget till konvention har visserligen motiverats av den omfattande arbetslösheten, men bygger icke på den nyss refererade tankegången. Enligt konventionens ingress, vari ändamålet med densamma antydes, är det »önskvärt, att arbetarna såvitt möjligt beredas tillfälle få del av de förmåner, som härflyta ur den snabba tekniska utveckling, vilken känne-

tecknar den moderna industrien». Vidare förklaras i artikel 1, att anslutning till konventionen innebär ett gillande av principen om fyrtiotimmarsveckan, »tillämpad på sådant sätt, att den icke medför sänkning av arbetarnas levnadsnivå». Det är alltså icke fråga om införande av en temporär arbetstidsförkortning, i syfte allenast att de inom industrin sysselsatta arbetarna skola avstå från en del av arbetstillgången och motsvarande inkomstmöjligheter till förmån för de arbetslösa.

Konventionsförslaget innebär i stället ett fortsättande på den väg som den internationella arbetsorganisationen slagit in på genom konventionen om åttatimmarsdagen. Den tekniska utvecklingen under tiden efter 1920 i de industriellt mera utvecklade länderna har ansetts innefatta sådana framsteg, att en förkortning av arbetstiden ned till fyrtio timmar per vecka skulle kunna ske utan att i försämrande riktning påverka den allmänna levnadsstandarden.

Å andra sidan har den internationella arbetskonferensen icke funnit det rådligt att på en gång taga detta steg genom uppställandet av konkreta regler om arbetstidens förkortning inom bestämda arbetsområden. I stället har ett konventionsförslag utformats, som i själva verket endast har karaktären av en principdeklaration till förmån för fyrtiotimmarsveckan. Anledningen till denna egenartade form för konvention torde ha varit uppfattningen att man bör framgå med viss försiktighet och söka vinna allmän anslutning till själva principen från de olika staternas sida, innan konkreta lagstiftningsåtgärder ifrågasätts. Ratifikation av konventionen innebär ett gillande av principdeklarationen från den ratificerande statens sida. Men beträffande principens tillämpning på olika slag av sysselsättningar hänvisas i konventionstexten till specialkonventioner, vilka bliva bindande först genom särskild ratifikation. Anslutning till principkonventionen berövar icke en stat dess fria prövningsrätt i fråga om ratifikation av blivande specialkonventioner om principens praktiska förverkligande. Betydelsen av att en stat ratificerar principkonventionen kan anses ligga däri att staten i fråga utfäster sig att understödja frågans fortsatta behandling inom internationella arbetsorganisationen och förklarar sig gilla vidtagande eller främjande av åtgärder avseende förkortning av arbetsveckan till fyrtio timmar. Vid prövning av sådana åtgärder må givetvis hänsyn tagas till förhållandena i andra länder och till vikten av att en arbetstidsförkortning genomföres samtidigt i alla de länder, som mera allvarligt konkurrera med varandra på världsmarknaden, så att icke följderna av ifrågasatta konkreta åtgärder blir en förskjutning i produktionskostnader till nackdel för de länder som genomföra den reducerade arbetstiden, med åtföljande risk för en ökning av arbetslösheten i dessa länder.

De synpunkter som varit ledande vid arbetskonferensens beslut angående konventionsförslagets utformande ha under överläggningarna i Genève i huvudsak biträtts av svenska regeringens ombud. Med hänvisning till konventionens karaktär av principuttalande och under erinran att framtida praktiska statsåtgärder till förverkligande av fyrtiotimmarsveckan kräva särskild prövning och särskilda beslut av de svenska statsmakterna, förordar jag att den föreliggande principkonventionen av Sverige ratificeras.

Intill 1936 års början har förevarande konventionsförslag icke ratificerats av någon stat.

Mellan 1919 års konvention om 8-timmars arbetsdag och 48-timmars arbetsvecka samt 1935 års konventionsförslag föreligger en väsentlig skillnad därutinnan, att i det senare men icke i den förra uttalas, att konventionen skall

tillämpas på sådant sätt, att den icke medför sänkning av arbetarnas levnadsnivå.

Departementchefen har framhållit, att ratificering av den föreliggande konventionen allenast har karaktären av ett principuttalande till förmån för 40-timmars arbetsveckan. Beträffande principens tillämpning på olika slag av sysselsättningar skulle reglering ske genom specialkonventioner. Anslutning till principkonventionen skulle icke beröva en stat dess fria prövningsrätt i fråga om blivande specialkonventioner.

Utskottet håller för sin del före, att den stat, som ansluter sig till en principkonvention, därigenom — om än icke formellt — uttalar en avsikt att eftersträva, att konventionens principer skola komma till praktisk tillämpning inom det egna landet.

Ratificeringen av en konvention om 40-timmars arbetsvecka skulle enligt utskottets mening knappast stå i överensstämmelse med den omständigheten, att vårt land ännu icke ansett sig kunna ratificera konventionen om 48-timmars arbetsvecka. Ett godkännande av konventionen om 40-timmars arbetsvecka skulle även på ett annat område medföra en alltför stor motsats mellan teori och praktik. Vid förberedelserna till förslag om lag rörande arbetstiden för dem, som ha sysselsättning inom jordbruk och trädgårdsskötsel, har nämligen ifrågasatts en reglering efter helt andra linjer.

Utredning om de följder i ekonomiskt avseende, som skulle uppkomma för olika slag av rörelse, därest 40-timmars arbetsvecka infördes i vårt näringsliv, föreligger icke. Ej heller har utretts i vad mån man har att räkna med, att avsikten att bereda arbetstillfällen för ett större antal efter införande av 40-timmars arbetsvecka skulle motverkas därav, att arbetarna under sin fritid åtog sig arbete inom ett annat yrke än det för dem huvudsakliga.

Med hänsyn till vad ovan anförts finner sig utskottet böra föreslå riksdagen att uttala, att riksdagen för sin del anser, att ratifikation av föreliggande konventionsförslag icke bör äga rum.

4. Förslaget till konvention (nr 48) angående upprättande av ett internationellt system för bevarande av rättigheter, grundade på invaliditets-, ålderdoms- och dödsfallsförsäkring.

Konventionsförslaget åsyftar att mellan de medlemsstater inom internationella arbetsorganisationen, som ratificera konventionen, upprätta ett system för att åt arbetare, som flytta från ett land till ett annat, bevara rättigheter som äro under förvärvande eller redan blivit förvärvade, hos inrättningar för obligatorisk invaliditets-, ålderdoms- och dödsfallsförsäkring.

I fråga om den förberedande behandling, som konventionsförslaget genomgått, innehållet i förslagets bestämmelser samt gällande lagstadganden i vårt land på det rättsområde, förslaget berör, har redogörelse lämnats å sid. 16—18 i propositionen, vartill utskottet anhåller att få hänvisa.

I den slutliga omröstningen vid internationella arbetskonferensens sammanträde i juni 1935 antogs konventionsförslaget med samtliga avgivna röster.

Över konventionsförslaget har utlåtande avgivits av *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet*, vilken inhämtat yttrande av pensionsstyrelsen.

Pensionsstyrelsen har av anförda skäl (sid. 18 i propositionen) förklarat, att förutsättningarna för ratifikation av konventionsförslaget för närvarande ej syntas vara för handen.

Delegationen har anfört, bland annat:

Den internationella arbetsorganisationen syntes med denna konvention ha velat lägga slutstenen till det system av internationell reglering av socialförsäkringens olika grenar, vilket organisationen under årens lopp byggt upp. För vårt lands del syntes emellertid, åtminstone för närvarande, då såväl Norge som Finland saknade motsvarighet till vår pensionsförsäkring och starka restriktioner över snart sagt hela världen i hög grad förhindrade folkutbytet länderna emellan, konventionen icke kunna tillerkännas någon större praktisk betydelse. Beträffande vissa i förslagets artikel 17 angivna krav syntes det delegationen, med hänsyn till konventionens relativt ringa betydelse för Sverige och den avsevärda kostnad för statsverket ett tillgodoseende av någotdera av nämnda krav skulle medföra, icke för närvarande kunna ifrågakomma att vidtaga någon åtgärd för vårt lands anslutning till konventionen.

Mot delegationens beslut har reservation anmälts av herr Edvard Johanson, som ansett, att delegationen bort förorda sådan lagändring, att konventionsförslaget kunde ratificeras för Sveriges del.

Departementschefen har i propositionen anfört:

Enär vårt lands anslutning till konventionen skulle kräva en betydande förändring av den svenska obligatoriska folkpensioneringen och då denna helt nyligen varit föremål för revision, anser jag mig icke för närvarande kunna förorda ratifikation av konventionen.

Förslag om ratificering av ifrågavarande konventionsförslag har intill 1936 års början framlagts endast i Frankrike.

Utskottet ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att konventionsförslaget icke bör ratificeras.

Utskottet.

5. Förslaget till konvention (nr 49) angående förkortning av arbetstiden i buteljglasbruk.

Beträffande den förberedande behandling, som konventionsförslaget genomgått, förslagets bestämmelser samt gällande svensk lagstiftning i fråga om de spörsmål, förslaget behandlar, har redogörelse lämnats å sid. 21—23 i propositionen, vartill utskottet anhåller att få hänvisa.

Över konventionsförslaget har den 3 december 1935 avgivits utlåtande av *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet*, som inhämtat yttranden av socialstyrelsen, kommerskollegium, svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen i Sverige. Kommerskollegium har tillika med sitt eget yttrande överlämnat ett yttrande av Sveriges buteljglasbruks förbund. Samtliga yttranden utom landsorganisationens hava mer eller

mindre bestämt avstyrkt ratificering av konventionsförslaget. Delegationen har för egen del förklarat sig icke kunna förorda Sveriges anslutning till detsamma.

Mot delegationens beslut har reservation anmälts av herr Edvard Johanson, som ansett, att delegationen bort tillstyrka anslutning från Sveriges sida till förevarande konventionsförslag.

Departementschefen har anfört i propositionen (statsrådsprotokollet över socialärenden den 9 januari 1936):

Frågan om den inverkan en tillämpning av konventionens bestämmelser skulle komma att utöva på den svenska buteljglasindustrin torde kräva närmare utredning. Senare i dag ämnar jag hemställa om uppdrag åt socialstyrelsen att inkomma med sådan utredning. Frågan om ratifikation av konventionen torde böra anstå i avvaktan på nämnda utrednings resultat.

Kungl. Maj:t har den 9 januari 1936 uppdragit åt socialstyrelsen att senast den 1 maj 1936 inkomma med den i departementschefens anförande omnämnda utredningen.

Intill 1936 års början har förevarande konventionsförslag icke ratificerats av någon stat.

Utskottet.

Utskottet ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att ratifikation av konventionsförslaget nu ej bör äga rum.

6. Rekommendationen (nr 45) angående ungdomsarbetslösheten.

Rekommendationen innebär en hemställan till medlemsstaterna att vid bekämpandet av ungdomsarbetslösheten tillämpa vissa principer. Dessa avse i huvudsak minimiåldern för skolpliktens upphörande, minimiåldern för användande till arbete, anordnande av allmän undervisning och yrkesundervisning, anordningar för utnyttjande av de unga arbetslösas ledighet och social hjälp åt dem, upprättande av särskilda centra för sysselsättning och anordnande av särskilda offentliga arbeten för unga arbetslösa samt åtgärder beträffande arbetsförmedling, yrkesrådgivning och främjande i andra former av möjligheterna för normal anställning. Slutligen rekommenderas upprättande av särskild statistik över ungdomsarbetslösheten samt statistik rörande antalet skolpliktiga barn, som använts till arbete utom skoltiden.

Beträffande den förberedande behandlingen av rekommendationen, innehållet i densamma utöver vad ovan angivits samt gällande bestämmelser i fråga om skolplikt samt åtgärder mot ungdomsarbetslösheten i Sverige har redogörelse lämnats å sid. 19—21 i propositionen, vartill utskottet anhåller att få hänvisa. — Rekommendationen antogs vid arbetskonferensens sammanträde med samtliga avgivna röster.

Över rekommendationen angående ungdomsarbetslösheten har utlåtande avgivits av *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet*, som påpekat, att ungdomsarbetslösheten, särskilt i de lägre årsklasserna och i städerna, gått starkt tillbaka. Totala antalet hjälpsökande arbetslösa i åldern

16—25 år, som enligt arbetslöshetskommissionens statistik den 30 november 1933 uppgick till 57,400, utgjorde sålunda den 31 juli 1935 endast 10,600. Åldersgruppen 16—21 år av samma kategori arbetslösa innefattade den 30 november 1933 29,300 personer men räknade i september 1935 blott 3,800.

Delegationen har anmärkt, att rekommendationen innehåller uppmaningar till upprättande och insändande till arbetsbyrån av statistiska rapporter, vilkas utarbetande med all sannolikhet skulle visa sig mycket betungande.

Departementschefen har anfört i propositionen:

Rekommendationens bestämmelser böra, i den mån desamma icke redan vunnit tillämpning i vårt land, tagas under övervägande vid anordningar från det allmännas sida till motverkande av ungdomsarbetslösheten. Det torde emellertid icke vara erforderligt, särskilt med hänsyn till ungdomsarbetslöshetens starka nedgång under senare år, att för närvarande påkalla några särskilda åtgärder från statsmakternas sida med anledning av rekommendationen. Frågan om minimiåldern för skolpliktens upphörande lärer bliva föremål för behandling i annat sammanhang.

Frågan om höjning av minimiåldern för skolpliktens upphörande genom införande av ett sjunde skolår har ifrågasatts i ett betänkande med förslag angående obligatorisk sjuårig folkskola, som avgivits av 1934 års folkskole-sakkunniga (statens offentliga utredningar 1935: 58). Över de sakkunnigas förslag hava yttranden infordrats av myndigheter m. fl. I årets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln (sid. 380) omnämner chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg, att han har för avsikt att föreslå avlåtande av proposition till årets riksdag angående obligatorisk sjuårig folkskola.

Utskottet ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att det icke är erforderligt att för närvarande påkalla några särskilda åtgärder från statsmakternas sida med anledning av rekommendationen.

Utskottet.

Under återopande av vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela,

1) att riksdagen för sin del ansluter sig till föredragande departementschefens i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet uttalade uppfattning, att förslaget till konvention (nr 45) angående användande av kvinnor till arbete under jord i gruvor av alla slag bör ratificeras;

2) att riksdagen, under hänvisning till vad utskottet härutinnan anfört, lika med föredragande departementschefen i princip är av den uppfattningen, att Sverige bör biträda förslaget till konvention (nr 46) angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor (reviderad 1935);

3) att riksdagen för sin del anser, att ratifikation av förslaget till konvention (nr 47) angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan icke bör äga rum;

4) att riksdagen för sin del ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att förslaget till konvention (nr 48) angående upprättande av ett internationellt system för bevarande av rättigheter, grundade på invaliditets-, ålderdoms- och dödsfallsförsäkring icke bör ratificeras;

5) att riksdagen för sin del ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att ratifikation av förslaget till konvention (nr 49) angående förkortning av arbetstiden i buteljglasbruk nu ej bör äga rum; samt

6) att riksdagen för sin del ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att det icke är erforderligt att för närvarande påkalla några särskilda åtgärder från statsmakternas sida med anledning av rekommendationen (nr 45) angående ungdomsarbetslösheten.

Stockholm den 18 februari 1936.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder**, *Frändén, Sigfrid Hansson, Gustaf Tamm, Sam Larsson, Hagman** och *P. Sandström**;

från andra kammaren: herrar *Österström**, *Hage, Johanson* i Hallagården, *Olovson* i Västerås, *Skoglund, Pettersson* i Hällbacken, *Hansson* i Trollhättan* och *Sandström* i Sollefteå.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

A. *Beträffande förslaget till konvention (nr 46) angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor (reviderad 1935).*

av herrar *Frändén, Gustaf Tamm, P. Sandström, Skoglund* och *Sandström* i Sollefteå, vilka anført:

Vi anse, att utskottets yttrande (sid. 4) beträffande förevarande konventionsförslag bort vara av följande lydelse:

»Lika med departementschefen är utskottet av den uppfattningen, att med frågan om ratifikation av konventionsförslaget bör anstå, till dess åtminstone några av de större kolproducerande länderna ratificerat detsamma. Att riksdagen nu skulle uttala sin principiella anslutning till konventionsförslaget, anser utskottet ej lämpligt, enär ett sådant uttalande skulle kunna anses prejudicerande vid riksdagens slutliga avgörande av ärendet.

Utskottet vill för övrigt erinra därom, att, bland andra, kommerskollegium avstyrkt ratifikation av förslaget. Den svenska företagare, som närmast beröres av lagstiftning på förevarande område, Höganäs-Billesholms aktiebolag, har jämväl avstyrkt ratifikation under framhållande av att en internationell lagstiftning, sådan som den ifrågasatta, skulle träffa den svenska stenkolsindustrien proportionsvis hårdare än den motsvarande utländska och framtinga ytterligare rationalisering.»

I enlighet härmed anse vi, att utskottets hemställan (sid. 15) under 2) bort vara av följande lydelse:

»2) att riksdagen, under hänvisning till vad utskottet härutinnan anfört, för sin del icke har något att erinra mot departementschefens förslag om uppskov med frågan om ratifikation av förslaget till konvention (nr 46) angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor (reviderad 1935).»

B. Beträffande förslaget till konvention (nr 47) angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan.

av herrar *Linder, Sigfrid Hansson, Hagman, Hage, Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken och *Hansson* i Trollhättan, vilka anfört:

Arbetstidens begränsning i arbetslöshetsförebyggande och inkomstfördelande syfte har praktiserats såväl i vårt land som i utlandet. I Förenta Staterna funno sig statsmakterna för ett par år sedan nödsakade att förmå arbetsgivare och arbetare att minska arbetstiden ända till 36 timmar per vecka, och i Tyskland hade man några år tidigare utfärdat en förordning, enligt vilken arbetsgivare och arbetare skulle kunna åläggas att genomföra fyrtiotimmarsvecka för att möjliggöra sysselsättning åt arbetslösa eller förebygga avskedanden. Men i regel har det både i utlandet och i vårt land varit förbehållet företagarna att efter eget skön bestämma, huruvida och i vad mån en begränsning av arbetstiden i ovannämnda syfte bort företagas. Under de år, då depressionen tvingade företagarna i vårt land att inskränka produktionen, förekom det ofta, att man valde en i vissa fall mycket kraftig minskning av arbetstiden per dag eller per vecka i stället för att vidtaga avskedanden.

Arbetstagarna torde i allmänhet icke önska någonting hellre än att få räkna med s. k. normal arbetsvecka. Det är icke bara ur inkomstsynpunkt som man helst ser att arbetstiden icke inskränkes alltför mycket. För sunda och ambitiösa människor har arbetet i och för sig ett stort värde, om det får utföras under något så när hyggliga förhållanden och under en med hänsyn till ansträngningarna skäligen arbetstid. En rundligt tilltagen fritid uppskattas självklart av alla, men om den kommer att stå i orimlig proportion till arbetstiden, blir den lätt en källa till olust och vantrivsel.

Det förhåller sig helt visst också så, att arbetarna i vårt land icke önska att under vilka förhållanden som helst få arbetstiden förkortad till 36 timmar

eller 40 timmar per vecka. Man torde ha funnit sig väl tillrätta med den i lag reglerade 48-timmarsveckan och är närmast intresserad av att denna arbetstid skall genomföras även för de stora arbetaregrupper, för vilka arbetstidslagen hittills icke tillämpats. Men å andra sidan har den stora och ihållande arbetslösheten faktiskt tvingat arbetstidsproblemet in under en helt annan synvinkel än den, från vilken detta problem förut betraktats. Ifrån att ha socialt sett väsentligt varit ett arbetareskyddsproblem, d. v. s. ett spörsmål om tillgodoseendet av arbetstagarnas behov av skäligen tid för fysisk vila och andlig vederkvickelse, har det blivit en fråga, huruvida det icke med en radikal begränsning av arbetstiden skall vara möjligt att förebygga avskedanden och bereda arbetslösa arbete. Denna frågeställning har aktualiserats av den tekniska rationaliseringens verkningar med avseende på den mänskliga arbetskraften. Kroppsarbetarna ha framförallt fått vidkännas rationaliseringens ur här antydda synpunkt icke önskvärda konsekvenser. Eftersom det stått klart för dem, att rationaliseringsprocessen är ett led i en utveckling, som icke kan och icke heller bör förhindras, är det naturligt, att de sökt en utväg ur svårigheterna i en arbetstidsförkortning, och de ha ingalunda varit ensamma om den uppfattningen, att den utvägen måste prövas. Framstående ekonomer och tekniker ha ställt sig på samma ståndpunkt.

Då den internationella arbetskonferensen i följd antog ett konventionsförslag angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan, skedde det under trycket av en stark opinion ute i världen. När den svenska regeringen nu förordat ratificering av detta konventionsförslag, lär den icke bara ha tagit hänsyn till de moraliska förpliktelser, som vårt land har i sin egenskap av medlem av Internationella arbetsorganisationen, utan den har tydligen även ansett, att starka sociala skäl tala för kravet på en ny internationell aktion i frågan om arbetstidens reglering. Enligt vår mening bör riksdagen därför icke motsätta sig, att konventionsförslaget ratificeras. Den har så mycket mindre anledning att göra det, eftersom konventionsförslaget begränsats till att gälla ett accepterande av *principen* om fyrtyotimmarsvecka med full rätt för de länder, som ratificera detsamma, att sedan från fall till fall pröva och fritt avgöra på vad sätt arbetstidsförkortningen skall genomföras.

Någon ovillkorlig skyldighet att ratificera de specialkonventioner för olika näringsgrenar, som den internationella arbetskonferensen kan komma att antaga, föreligger icke. Sverige kommer att ha fria händer att vidtaga de åtgärder ifråga om arbetstidsförkortningen, som kunna befinnas lämpliga med hänsyn till svenska förhållanden. Med det högt utvecklade organisationsväsende, som arbetsgivare och arbetare föfoga över i vårt land, synes man böra gå ut ifrån, att det i första hand undersökes, huruvida icke dylika åtgärder kunna vidtagas av dessa organisationer gemensamt. Det finns enligt vår mening så mycket större anledning att rekommendera den utvägen, som det icke gärna kan bli tal om att generellt genomföra fyrtyotimmarsveckan. Den internationella arbetskonferensen har ju förresten själv förutsatt att så icke skulle ske. Om det i vårt land visar sig vara möjligt att åstadkomma överenskommelser mellan arbetsgivarna och arbetarna respektive deras organisationer

inom de företag och de näringsgrenar, där en förkortning av arbetstiden låter sig göra, är det självklart icke nödvändigt, att lagstiftningsåtgärder vidtagas i anslutning till eventuella, av arbetstidskonferensen antagna specialkonventioner.

Då en principiell deklaration från Sveriges sida måste tillmätas stor betydelse med tanke på det internationella samarbetet på detta område, hemställa vi,

att riksdagen beträffande förslaget till konvention angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra det uttalandet,

»att riksdagen för sin del ansluter sig till föredragande departementschefens i statsrådsprotokollet uttalade uppfattning, att förslaget till konvention (nr 47) angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan bör ratificeras».
